

Vergaderjaar 1999–2000

26 049

Indonesië

Nr. 26

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 juni 2000

Onder verwijzing naar uw brief van 20 juni 2000, kenmerk 200044, waarbij gevoegd was het verzoek van de heer Koenders inzake de situatie op de Molukken, heb ik de eer u als volgt te informeren.

Sinds de komst van twee- à drieduizend Jihad-strijders is de situatie op Ambon en omliggende eilanden volledig geëscaleerd. Met afschuw heeft de Nederlandse regering kennis genomen van zoveel zinloos geweld. Zij deelt de grote verontrusting van de Molukse gemeenschap in Nederland en heeft oog voor haar diepe gevoelens van angst en machteloosheid. In reactie op het geweld op de Molukken heeft de Nederlandse regering een aantal concrete stappen genomen in bilateraal en EU-verband. Hieronder treft u een beknopte weergave van de Nederlandse inzet alsmede een korte, feitelijke situatieschets.

Inzet Nederlandse regering

Zoals ik u uiteenzette in antwoord op vragen van de leden Koenders, Santi en Hoekema (Aanhangsel Handelingen II, 1999–2000, nr. 1409), heeft Nederland direct na de komst van de Jihad-strijders in EU-verband aangedrongen op een diplomatieke actie bij de Indonesische autoriteiten. Bij deze actie heeft de EU haar grote zorg uitgesproken over het opnieuw opblazen van geweld tussen christenen en moslims. Ook heeft de EU de Indonesische regering aangesproken op haar verantwoordelijkheid voor handhaving van vrede en veiligheid en aangedrongen op een onderzoek naar en berechting van de aanstichters van het geweld. Deze boodschap is herhaald tijdens een bijeenkomst met minister Alwi Shihab op 14 juni jl.

Eveneens op 14 juni ging ik in een bilateraal gesprek met minister Shihab uitvoerig in op de ontwikkelingen op de Molukken. Ik heb duidelijk gemaakt dat het geweld op de Molukken de Nederlandse regering met afschuw vervulde en aangedrongen op concrete en effectieve maatregelen van de Indonesische autoriteiten, gericht op herstel van rust en

orde. Daarbij heb ik ook aandacht gevraagd voor de grote onrust binnen de Molukse gemeenschap in Nederland.

Minister Shihab onderstreepte in dat gesprek dat de Indonesische regering er alles aan doet de vrede en veiligheid in de Molukken te herstellen. Jakarta wenst deze kwestie op vreedzame en effectieve wijze aan te pakken en is zich er terdege van bewust dat de internationale geloofwaardigheid op het spel staat.

In reactie op het aanhoudende geweld en na overleg mijnerzijds met minister Van Boxtel, die over de ontwikkelingen op de Molukken voortdurend contact houdt met Molukse organisaties in Nederland, is op 23 juni opnieuw de zorg van de Nederlandse regering overgebracht aan de Indonesische ambassadeur. Een dag later heeft de Nederlandse ambassadeur te Jakarta langs dezelfde lijn geïntervenieerd bij de Indonesische autoriteiten te Jakarta.

Op 25 juni had ik zelf contact met minister Shihab. Ik plaatste het conflict op de Molukken tegen de achtergrond van de algemene verslechtering van de situatie in Indonesië en constateerde dat het zeer in het belang van de geloofwaardigheid van de regering Wahid is nu zichtbare activiteiten te ontplooiën. Verwijzend naar het huidige geweld op Ambon en omliggende eilanden heb ik nadrukkelijk aangedrongen op een snelle en adequate reactie van de Indonesische autoriteiten. Minister Shihab stelde dat de autoriteiten alle vereiste maatregelen zouden nemen om de situatie te normaliseren. Inmiddels was rondom de eilanden een blokkade gelegd door de Indonesische marine, teneinde de toestroom van nog meer buitenstaanders te stoppen. Ook wees hij op de aanvoer van troepenversterkingen en een hernieuwde operatie gericht op de confiscatie van wapens. «We will take the necessary measures to stop the bloodshed», aldus minister Shihab. Net als bij onze ontmoeting in Luxemburg op 14 juni benadrukte minister Shihab overigens dat achter het geweld destructieve krachten schuilgingen binnen het politieke en militaire apparaat.

Het geweld op de Molukken krijgt inmiddels volop aandacht van de internationale gemeenschap. Op 26 juni besprak ik deze kwestie met minister Albright. Zij toonde zich zeer verontrust over de escalatie van het geweld en was met mij van mening dat de Indonesische regering nu krachtdadig moest optreden. Behalve dialoog en overtuiging diende de regering Wahid aan te tonen greep te hebben op de situatie. De VS had bij de Indonesische regering dan ook met klem aangedrongen op herstel van vrede en veiligheid. De VS zou deze kwestie voorts opbrengen in het kader van het ASEAN Regional Forum (ARF). Wij kwamen overeen de diplomatieke inspanningen ter zake goed te coördineren.

In de marge van een conferentie in Warschau op 26 juni heb ik de Indonesische procureur-generaal Marzuki Darusman langs eerder genoemde lijn aangesproken op het voortdurende geweld op de Molukken. In navolging van minister Shihab benadrukte de procureur-generaal de vaste wil en overtuiging van de Indonesische regering een einde te maken aan dit conflict. Darusman toonde zich kritisch over de partijdigheid van delen van het leger en politie.

Ik wijs u ten slotte op het vandaag mede op aandringen van Nederland gehouden overleg tussen EU-ambassadeurs te Jakarta, waarin is besloten dat de EU zo spoedig mogelijk gesprekken zal hebben met president Wahid, vice-president Megawati en chef-defensiestaf Widodo. Ook zijn gesprekken voorzien met MPR-voorzitter Amien Rais en DPR-voorzitter Akbar Tanjung. In deze gesprekken zal onder meer worden aangedrongen

op ontwapening, effectief optreden van het leger en politie en bijzondere aandacht worden gevraagd voor de humanitaire situatie.

Situatieschets

Sinds het uitbreken van het geweld op 21 juni zijn op Ambon meer dan 50 doden gevallen. Volgens de officiële cijfers vielen bij een aanval op het christelijke dorp Duma op het eiland Halmahera ruim een week geleden tenminste 114 slachtoffers. De situatie op Ambon en omliggende eilanden blijft zeer gespannen. Op 23 juni werden in Ambon stad opnieuw 20 mensen gedood en raakten tientallen mensen gewond tijdens onlusten in de wijk Takala. Een aantal kantoren en huizen werd in brand gestoken, evenals postkantoren, een kerk, een gebouw van de Indonesische Christelijke Universiteit en een islamitische middelbare school. Tijdens een overval op het hoofdkantoor van politie werd een hoeveelheid munitie en een aantal uniformen ontvreemd. Leger en politie treden niet of onvoldoende op, in sommige gevallen zou sprake zijn van partijdigheid. Zowel onder christenen als moslims vallen veel slachtoffers door sluipschutters.

Zorgwekkend is ook de situatie van de vluchtelingen. Het crisiscentrum van de Conferentie van Bisschoppen (CvB) heeft bij president Wahid aangedrongen op de inzet van de marine voor de evacuatie van de vluchtelingen. Veel mensen vluchten weg uit Ambon-stad naar de marine-basis Halong of naar de bergen.

Ook op 26 juni was de situatie onverminderd gespannen en vonden opnieuw geweldsuitbarstingen plaats. Grote zorg van velen is dat het Telekom-gebouw, dat dit weekeinde al werd aangevallen, geheel verwoest zou worden, waardoor communicatie met de buitenwereld vrijwel onmogelijk zou worden. Buiten Ambon woedt het geweld ook voort op Halmahera, waar op 25 juni wederom een aantal kerken in vlammen opgingen.

Na een speciale kabinetszitting kondigde president Wahid op 26 juni de civiele noodtoestand uit voor de provincies Noord- en Zuid-Molukken. De noodtoestand geeft de civiele regering speciale bevoegdheden, bijvoorbeeld om de media te censureren, bewegingsvrijheid aan banden te leggen, huiszoekingen te verrichten, en personen die van misdaden worden verdacht voor onbepaalde tijd vast te houden. Er is nog geen sprake van een staat van beleg, die het hoogste gezag in handen van de militairen zou leggen. Wel kondigde TNI-chefstaf Widodo gisteren aan dat er twee nieuwe Brimob (politie-) compagnieën naar de Molukken worden gestuurd. Eveneens op 26 juni werd het militair gezag over de Molukken overgedragen van brigade-generaal Max Tamaela aan de Balinese kolonel I Made Yasa.

Beoordeling

De bijzonder zorgwekkende ontwikkelingen op de Molukken houdt de volle aandacht van de Nederlandse regering. Zij zal niet nalaten haar grote zorg hierover onder de aandacht te brengen van de Indonesische autoriteiten en deze aan te spreken op daadwerkelijk herstel van vrede en veiligheid. Nu ook binnen de internationale gemeenschap de zorg groeit over de ontwikkelingen op de Molukken zal Nederland in dat verband actief samenwerken, onder meer met de VS. Dit geldt met name de coördinatie van diplomatieke acties en initiatieven, alsmede de monitoring van de situatie. Binnen die gemeenschap heerst het besef dat het eerst en vooral de Indonesische regering is die zal moeten zorgdragen voor daadwerkelijk herstel van vrede en veiligheid.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. J. van Aartsen